

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Uzta-ren
19ⁿEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Garagarrilla-ren
19ⁿ

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

O ARKERA

Albistarichu onen kontuguitzea bear dan leguez eroateko erregutulen deusegu suskritoareai saiatu daitezela aibat lasterren ordaintzeko edo pagatzeko aurtengo euspen edo suskriizioa.

Zuzen gugana, bai GIRO MUTUO-tik edo bai beste bide batez, bialtzea ondo ez jatorkionak eguin leike zereguin au, urietan daukaguzan suskriizio-baizailakaz.

Oneri bere erregutulen deusegu at izanez, garbitu daiezala euren kontuak aibat lasterren.

AITA SANTUA-REN AUKERA

Leon XIII garrena mundu onetako bere atzen egunetara inguratu danean, Kristau katolikuen beguiak jarri dira aren ondorengo Kristordekua nor izango otedan beguira. Alde batera utzirik gordeko gauzak, zerbait esatera nua Aita Santu berri baten aukera-ren gañean.

Lenengo amabi guizalditan Aita Santua aukeratzen zuten apaizbatu-neak (1) eta erriak, bañan gueroztik, Inozenzio II garrenaren aginduz, eskubide onen jabe dira kardenalak bakarrik, eta 1270 garren urte arte etzan ezagutu Cónclave edo Bilgura.

Klemente IV garrena ilzan ondoren bi urte osoak igaro zituzten kardenalak urrengo Kristordekua aukeratu ezinik eta Biterbo-tarrak ikusirik alperrikako dembora galtze au, Sacro Colegio deritzan-eko goarpelari (orduan zan San Buenabentura) buru zutela, erabaki zuten Aita Santu berria-ren aukera atzendu bitartian kardenal guziak ichituan egon zitezala, eta jo asmua! andik egun guchira aukeratua izan zan guero Lyon-go II garren Elizbatzarrean Aita Santua-ren aukera aurrerakoan nola eguin bear zan aginduek eman zituan Gregorio X garrena.

Aguindu oietatik lenendikoak dira urrundetuak (2) arkitzen diran kardenal-en zai ezditezela egon erri barreren daudenak, amar egun baizik; guiltzapetu ditezela kardenalak Cónclave edo Bilguran atzeneko aita Santua ilzan bizitegian bertan; denak batetuak igaro ditzatela aukera eguin arteko egunak; inor kampokorik sar-

tu ezdedilla kardenal-engana ez itzeguitera ta ez beste ezertara; aukera eguin bitarteko demboran, ezditezela kardenalak beste gauzetan ari zertarako bildu diran eguinbide aietan ezpada; Cónclave edo Bilguratik ezdedilla inor irten gaisotasunez ezpada; inoren aukerik eguin ezbadute iru egun barru, urrengo bostetan egon ditezela platerkara bat beste janik jan gabe baskal-aparitan, eta oraindik erabakitzen ezbadute aukera, aurrerakoan ezdezatela oguia ta ura beste jan-edanik izan; eta atzenik, kristautalde guziak aleha ditzatela Zeruronz beren erregu ta otoi-tzak aukera lenbailen eguin dedin.

Gregorio XV garrenak arguitaratu zuan Aita Santua-ren aukerakin zer ikusi daukan guzia.

Aita Santu baten eriotza guertatzen danetik amar egunera, biltzen dira kardenalak Cónclave edo Bilguran eta sartzen dira bakoitzanzat aurretik eguinda dauden sortzi oin-t-erdi luze ta amar zabalera suertez egokitu zaioten gueletera. Bilguratzaile oiez gañera sartzen dira, zeremonietako maisua, Sacro Colegio deritzan-eko goarpelaria, sacrista deritzan eta onen urrengo dana, bi sendaguille, osakin bat, botikario bat, lau bizarkentzalle, ogueitamar serbitzari guisonezkuak (1), kisauri edo ielsari bat eta arotz bat.

(jarraituko da) M. AMONARRIZ.

SANTA MARIA MAGDALENARI

Denbora zala damutu zinan naiz izan pekataria gorrotatuaz pekatua ta eguinaz penitentzia, egui-eguiaz eguin zenduen oso negar ugaria irabazirik modu orretan zeruetako gloria.

Ibiltzen bada Errenteria bear ez dan bidietan, au da, lenago, zu ere nozpait ibilli zinan aietan, erregu zaizu Jesus onari jarrai dezala onetan zure antzera damuturikan garaia dala benetan.

Etzaitezela ez gutaz aztu

¡O! godartari (1) aundia, maitatu beti godartaritzat aukera zaitun erria, izan zaitea, bai, goi ortatik beraren zelataria eta irichi zere onduan guretzat ere tokia.

ENRIKE ELIZECHEA.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Ijitoak Kartzelan

I

—Aizazu Kuleta. (2)
—¿Zer nai dezu, Anton?
—Gobiernu charra daukagu Españan.
—¿Zergatik diozu ori?
—Esan zadazu: ¿zer irabazten du gobiernuak gu emen idukita?
—¿Eta guk zer galtzen degu, emen egonarekin?
—¿Zuk ori esatea, emakumea!
—Bada, guizona; aurtengo negua gogorra izan bada ere, ogui zuri ederra etzaigu faltatu beñepein.
—Kanpua ere izango guenduan.
—¿Zer? Bai makilladak eta chakurren batzuen aginkadak.
—Juez Jaunari belarriak berotzen dizkietenak daukate kulpa guziak.
—¿Eta berokarriak eguiten dituztenak?
—¿Eguiten dan guzia esan bear al da?
—Eguiten dan guzia esango balitz...
—¿Zer?
—Obeki kejatuko zinakela.
—Baña ¿zergatik? jatso gogaitkarria!
—¿Zergatik diozu? konke anchume bategatik lau illabetian preso egoteari asko derizkiozu; ¿zer izango ote zan azaldu balira bildoch, ardi, ollo eta beste ezetra guziak?
—¿Oloak diozu? Emenche nago ernegatzen ainbeste kukurruku ta kakararekin, goizaldeko lo gozoa galarazten didatelako inguruko oloak.
—¿Aizer palta eguiten duan emen Erodes batek!
—¿Zertako?
—Guziai lepoak mozteko.
—¿Guri ere bai?
—Ez: oloai.
—Lepo-moztallea al zan Erodes?

—Bai, eta opizioa ondo zekiana.
—¿Gutako ote zan?
—¡Ka! Guk lepoa biurtzen bakarrik dakigu; eta eguin nai bazeneki, soñeko berri bat eguingo nizuke.

—Zaude issillik, guizona; artzazu pazientzia puskacho bat; eta emendik ateratzean, eguizu kontu, Amerika dagoala guretzat or kanpua.

—Bai, ta kanporachoan ala ere; guziz kanpoan izango da guretzat Amerika, orain artian bezela.

—Ez guizona ez; oloak oso ugaldiaz dijoaz eta erdi-prezioan eskuratuko ditugu, eta saldu berriz nai ainbatean.

—¿Erdi-prezioan diozu?

—Bai, erdi-prezioan.

—Len ere ba, kolpian bat, beti eskuratu izan degu ta...

—Orain ordia, ugalduko dira, ta kolpian bi guchienaz eskuratuko ditugu.

—Isso; aditu ezteguiguten.

—Erdoraz esango det, entenditu eztezaten, *uno golpe, un galina; despues, uno golpe dos galinas. ¿Kuantos sale despues un galina? Medio golpe; erdi-prezio.*

—¿Erderaz ari zera?

—Es ke, euskeraz esatea gauza oek, arriskutsua da.

—¿Zergatik ba?

—Norbaitek adituta opizioa ikasi lezakigulako.

—Isso ba, isso, palta diran egunak igaroko al dira ta...

—Bai; ez gaude gaizki ere ta...

—Ondo ondore... eztakit ba ote gauden.

—Beñepein nagusiaren *confiantea* ere irabazi degu, iru saski eguin dizkiogu, lanak eguitera eramate nautte, churrut bat edo beste ere etzaigu palta; ¿zer nai dezu gueiago?

—Libertade santua...

—Santua... santua... eztakit ba, nai ote dezun ere; libertadea bai, baño santua... libertade santuan bizi danik, ezta ikusten kartzelatan.

—¿Bizi danik... bizi danik!... Goian bizi dana ere, irristada bat eguiten badu, beera erortzen da, ta, libertade santuan bizi dana ere, irristada batekin kartzelara erortzen da; *un irristada solo basta es, en kartzel para kaer, eskillara abajo; plausi.*

—Un anchume trabao, irristao y kartzelao. Orisse zan ba gure suertia ta...

(1) Clero.
(2) Los ausentes.

(1) Famulos.

(1) Godartaria=patrón ó patrona.
(2) Kleta.

II

Noiz ere bait bete zan epe edo *plaza*: eta atera ziran kartzelatik senar-emaztiak, milla itz emanaz, ez eguiteko gueiago kartzelarako biderik.

Irristadaren bat eguiñ bear izan zuten lastercho, edo *un golpe* badare. Beñepeñ ordutik paltatu zitzaizkion kartzela zaiaren emazteari (*konfianza* guziaren buruan ere) lau ollo.

Eldu ziran senar-emazteak Chori-biko bentara:

—Abe Maria...

—*Ola Anton eta konpañia*; aspal-dian etzerate aguertu onuztik.

—Ez, *negozio* askocho erabili ditugu ta... ¿ardorik badezute?

—Bai, ¿zeñetatik nai dezu?

—Onena.

—Ona ba emen; Kariñenakoa.

—Betor, betor, Kariñena.

Egüerdirako dantzan zebiltzan senar-emazteak: gabeen astindu zizkion autsak Antonek Kuletari, zurra oder bat emanaz; baña juezak jakiteko beldurrez, esan zuten, guzia izan zala *kariñua*. Ara... ardoa ere *Kariñena* edan zuten ta... baña aurrera-koan Erriojakoa edango zuten.

Bigaramonian dirurik etzuten kontua pagatzeko, baña lau ollo eman zizkioten benteroari eta joan ziran errira, Antonek Kuletari soñeko bat erregalatzeo ustian, bespera gabian artutako neurrian, ondo bazetorkion. Nai izan zion Antonek neurria berriro artu besperan bezela Kuletari; baña onek, *borondatia estimatuaz*, erantzun zion:

Guizon danen artian

Zera abillena,
Ezta charrare zure
Lagun dabillena;
Udarako soñeko
Alik ariñena,
Neretzako litzake
Ardo-Kariñena.

P. M.

1903 ko Uztailaren 13 an.

ZARAUZTIK

Ez guera Larramendiren denboretan bizi, diote.

Egun guchi dala guertatu naiz itzeguiten jaun prestu batekin, eta onek beste galdera batzuen artean eguin dit bat era onetan:—¿Larramendi badezu? Erantzun nion ezetz.—¿IBAIZABAL-en zere izenean eskribitzen dezuna zedorrek ala apaizen batek eguiten du?—Neronek jauna; bada-ki erdipurdi eguiten dedala, eta ziur egon euskara maite duen apaiz jaun batek eguingo balu, egokiago eguingo lukela; gñera ezte uste gure arteko apaizak besteren zizkuarekin beren eskritua jartzeka auzarteza (1) dutenik, ez ere aín dollorrek diranik, esan nai det, euskaraz mintzatzen diran apaizak ezdutela besteren ziesku bearrik, argui ta garbi esaten diote beren erriari: maite zazute ama

euskara gorde nai badituzute oitura onak.

Ondo dakigu gure zorigaitzez erdarak zañak eguin dituela Euskalerian, eta orain eun da berrogei urte baño etsai gueiago dadukala ama euskarak, eta ¿ori naikoa al da beste onelako jaun eta arako andreri euskaraz zerbait esan edo eskribitu dana eztala aien naiekoa eta guk ama euskara baztertua largatzeko? ¿Zer esaten dute arako euskaldun epel aiek, zeintzuk dioten ezguerala Larramendiren egunetan bizi, ez ere Astarloarenetan, beren gurasoak chikitatik errega eta otoitz Jaungoikoari eguiten irakatsi zioten euskaraz azturik, erderazko birau madarikatuak beren aotik sarritan botatzen dituzten oien-gatik? Aditzen det diotela deabruaren izketa daukatela ¿eta zergatik? erdaldunari eta erdarari leku eman zaletelako. Goauzen beetela arako gure mendi eche edo baseritara, an ikusiko ditugu senar-emazte prestuak beren seme-alabakín bat biraurik ez esan ez aditu gabeak; bañon eldu da semea emeretzi urtetara eta deitzen diote soldadutzara, igaro ditu bi-iru urte eta biurto da echerà ¿zer ikasi du? ¡Ah! jakintsu eguiña dator, ikasi du birau izugarriak aia betean esaten ¿euskaraz ala erdaraz? jerdaraz, bai erdaraz!

Orra erdarak ekarri dizkigun ongui izateak; eta orain ainbeste negar familetara ekartzen duben bortzetika edo quinta ¿nondik dator? erderatik; obetoago esateko euskaldunak ama euskarari bear bezela jarraitu eztitelako eta jaramon gueiegui erderari eguin diotelako.

Euskarak anchiñatik ditu etsaiak, obetan indartsuenak kondairak dienez izan dira Mariana, Mayans, Amesto, Osorio, Nikolas Antonio, Marti, Ledesma eta Joaquín Traggia, gustiak aomen andikoak; bañan euskara azaletik bada ere ezagutzen zebanik ez bat bakarrik ere.

Ez det esan nai euskaldunak eztutela besteizkuntza motarik ikasi bear; atseguin andia artzen det jakitean onelako edo alako euskaldunek dakizkitela iru edo lau edo gueiago izkuntza; esan nai det euskaraz bear degula mintzatu non bearrekoa eztegun beste izkuntzean mintzatzea.

Bañan sarritan ikusten degu Euskal-erritik beñere irtengabeak eta menturaz beren echean (ala bear dan bezela) euskara besterik entzun eztutenak dabilte erdera mordollo bat, non nagon astoak berak ere farra eguingo nuten, eta ori jakintsu eguin nairik.

¿Zein dirala uste dezute gure oitura berdina gabekoren etsairik aundienak, erdaldunak ala euskaldun erdalzaleak? ara zer dion euskaldun jakintsu batek.

«¡A, euskara maitagarri bizikor gajua! Ez dira ez kanpotarrak bakarrik zu ikusi nai etzaituztenak; badituzu urrean ere, beren izate guztia zuri zor dizutenak, zu irozotzeko buru

ausitze aundirik eguingo ez luketenak. Eta ¿zergatik? Ez bestegatik ezpada beren ona nondik datorkioten ezagutzen eztutelako.»

Ill ziran euskararen anchiñako etsaiak, illko dira orainguak, gu ere illko guera, bañon euskera biziko da gure danon gañetik:

Guizon arrotzak ere gure goimengarri
Aitortu izan dute argui eta garbi,
Euskal-errian bizi guerala chit argui
Eta eskerrak emateko Ama Euskarari.

JENARO ELIZONDO.

AITA BERE SEMEAKIN

Nekazari zar bat nik

Ezagutu nuen,

Zeñak bere echean

Lau seme zituen;

Lauak aín languilleak,

Aín mutill azkarrak,

Non beste alakoak

Oi dira bakarrak.

Falta bakar bat zuten,

Bañan au andia,

Eta zan lauak elkar

Ezin ikusia.

Echean iskanbilla

Ikusirik, aita

Chit triste egoten zan

Aiek ala nai ta.

Jainkoak lagundurik

Egun on batean,

Pensamentu bat zaio

Etortzen oean.

Beregana deiturik

Esaten diote:

—Nere seme maiteak

Adi nazazute,

Ebaki beazute

Makilla me bana

Eta guero etorri

Lauak neregana.

Obeditu zioten

Bere lau semeak,

Baita ere eraman

Beren makill meak.

Orduan esan zion

Seme bakoitzari:

—Puskatu bear dirak

Makill ori neri.

Laster zuen bakoitzak

Berea puskatu,

Lan onek ez zituen

Chit asko nekatu

—Orra, esaten die,

Orra zein errazki

Bakoitzak eguin duen

Makilla bi erdi.

Orain beste lau makill

Bear dira lotu

Eta beaituzute

Loturik puskatu.

Eguiten dute sorta

Beren makillakin,

Ezin puskatu dute

Lauen indarrakin.

Ari dirade lertzen

Gaisoak alperrik,

Ez da puskatutzeko

Lauetan indarrik.

Orduan zien aítak

Semeai esan:

—Orra nere semeak

Elkaltzea zer dan,

Izaten bazerate

Elkarrekin etsai

Zuek garaitutzeko

Askoko da nor-nai;

Baña makillen guisa

Elkarturik ongui,

Ez dituk gai izango

Zuentzat amabi.

ITURRIAGA-K.

BERMEO-TIK

IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Eskutitz edo karta au eguiten noa, ta esan bear deusut zelan joan direan sei illabete onetan eztaben IBAIZABAL-ek ekarten Bermioko barririk eta orregaitik bata besteari esaten deutse diruaz atrapa duela len barririk bialduten eutsezana, gaur dirura dagoala mundua, ta erdera-zaleak pozarren dabilte orain *akulurik* eztago esanda. Ba, gogor dago *akulu*, berau erosiko dabenik eztago Bermeon; lenago erdera-zaleak joan bearko dabe emendik edo euskara erdaldunak ekarri.

Erderean ganean zerbait esan bear dot; arrazoa dauke euskaldunak, baña arrazoa eskilleratik beera bota eieban Allustian, da beste ainbeste jazoten da emen; au onan eguin bear leuke ta, ori olan izan bear leuke ta ...ta...ta...baña guztiak atzera eguin jegin daigun aurrera!

IBAIZABAL, elizetan gabiltzaz char-to erdereaz. San Luis-en bederatzi-urrena ta bere sermoiak erderaz; Marian Alaben illen lenengo domeketakoa erderaz; illaren Lenengo Barriakua bere erderaz; San Josen ondran illaren 19-koa erderaz. Egun onei erdera-egunak esaten deutse emen jenteak. San Luisen bederatzi-urrenean Jesuita batek eguin eban sermoia euskeraz, da ederto eguin bere; aztu jat bere izena edo enago ziur; baña uste dot Aita Zugazaga izan zala. Santa Mariako elizan dago Batzar edo *congregaziño* au, ta eztago aín gora gora...baña nire erechian berantza joateko ichura gueiago dauko, bada ezagututen dodaz gurasoak semerik sartu gura eztabezana or, esaten dabeela erdere zabaldu ta euskerea illteko eguiña dirudiela bes-tetarako baiño.

Joan dan illean izan dira Jesusen Biotzaren egunak. Elizako atean egon zan kartel baten ipiñita «*todos los sermones serán en vascuence*» (1) da guero larchu erechita, erdaldunai bere guztua emon bear jakela ta, ipiñi eben sermoi bat erderaz zapatu gaberako. Enitzan joan neu ta sermoe bitartean berba eguin neban *señorita* erdera-zale bategaz, da esan neutsan: «*Y tú sin ir al sermón de hoy?* ¿*Sermón en castellano?*» Eta orduan diñost euskeraz:—Bai gure erdere

(1) Iragarri edo anuncio ori erdaldumentzat izango zan; jorrotariko gauzachu bai bere ipiñiz euskeraz; Nairik ez eukitea da ori, bada izorkostako zan ipiñtea; sermoe guztiak euskeraz esango dira?

echerako erderea da *gnok entendi* aren *terminuek*? guk gureure artean erderaz eguiñarren ezta balio elizetan eguiten dan erdereak guretzat.

Beste neskatiilla gazte batek esan eustan lengo egunean:—Zu, portuko elizan Karmengo illeko eguneroko erreguakerderaz eguiten egon da don Vicente. Esan neutsan:—Pasa dan illean Jesusen Biotzarenak euskeraz eguiten izan dauz ba, a bere erosi etedabe ba? eztoz pentzetan.—Bai, erderaz eguin dau, neu nator bertatik eta.

IBAIZABAL, Bermeoko arrantzale guztiak erdera ikasten joan dira *Montaña* alderantz. emen ezta inor lotu agurak eta anprak baiño; arrainak bere erdeldunen artera gura dabe. Agur, beste batera arte.

AKULU BI.

IZKIRIMIRIAK

Jateche edo *restaurant* baten sartu zan guizon bat eta maian jarri ta bereala ekarri eutsan ogui sopea morroiak; au alde eguiten asi zanean, deitu etsan arek esanaz:

—Zu, sopa au nik ezin neike jan.

Morroiak artu eban erratillu edo platera ta eroan eban; laster ekarri eutsan zirissol-sopea (1), ta orduan bere guizonak esan eutsan:

—Au be nik ezin dot jan.

Irugarrenez ekarri eban morroiak

(1) Durangon entzun guetsan sei-zazpi ortoko mutiko bati *ñido*-ari zirissol-a esaten.

bedar sopea, ta:

—Ezta au be!

Orduan morroiak esan eutsan:

—Jauna ba, iru klasetako sopea ekarri deusut eta ezin dozula jan batetariko bat bere..

—Zelan jan al izango dot ba, ezpadaukat kollararik?

Mutill bat erua edo leloa zala esan eben *quinta* baten, da erabagui bear ebanak baietezan ede ezetezan, itandu eban:

—Badago inor emen mutill au leloa dala ziurtuko dabenik?

Eta eskola-maisu batek erantzun eban:

—Bai neu, mutill ori oso leloa da, neugaz ikasi dau.

IGARKIZUNAK

I

Zein egazti da bizi gueranoi gusto eman eta illai argui eguiten diona?

II

Nun egon bear da ez eguzkitan eta ez keizpetan egoteko?

FL. ABARRATEGUI.

III

Zein da Ondarruatik Oehandiora goazala aurkituten dan lenengo maketo-erria, ta bakararra?

BOLDROK.

Lengo asteko bien erabaguiak: Le-

nengoena, *chakurak* 180 jaiki edo *salto*, ta *erbiak* 225. Lau jaikitan eguiten dauz arek $5\frac{1}{3}$ kana, bost jaikitan *erbiak* 5 kana; beraz, *chacurak* lau jaiki eguiten dauzan bakochean, $\frac{1}{3}$ kana aurreratuten deutso *erbiari*; ta bien bitartea 15 kana dan ezkerro, *chakurak* *erbia* arrapateko eguin bear dauz ainbat bider lau jaiki, zeinbat bider 15 kanatan sartzen dan $\frac{1}{3}$ kana; 45 bider dauko 15-ek $\frac{1}{3}$ bat, beraz *chakurak* eguin bear dauz $45 \times 4 = 180$ jaiki, ta *erbiak* eguingo dauz ordurako $45 \times 5 = 225$ jaiki.

Bigarrena: *Bederatzi* egun eta *amasei ordu* ta *erdi*. Marasmea asten da lanean gaueko amabietan, da goizeko seirak arte igoten dau $1\frac{1}{2}$ kana; beraz, berantzako lana asteko dagoanean $12\frac{1}{2}$ kanako goiera edo alturan dago, sei ordu emon dituela orretarako. Biaramon goizeko seiretarako kanabete irabazi dau berantza, eta dago beraz $11\frac{1}{2}$ kanatan. Orretara, amargarren eguneko goizeko seiretan dago marasmea $3\frac{1}{2}$ kanako goiera edo alturan lurretik, ordurako emon dituela lanean 9 egun eta 6 ordu. Egun arguitako amabi orduetan 4 kana jasten dan ezkerro, 9 orduetan jatsiko da 3 kana, ta ordu ta erdian kana erdi, ta joko dau lurra. Azken eguneko $10\frac{1}{2}$ orduak bat eguin lengo 9 egun ta 6 orduakaz, ta orra nun urtetan dabeen 9 egun da $16\frac{1}{2}$ ordu.

Atera dabe lenengo kontua Mendaro-ko P. M.-k Bilboko Klemente Bengoak, F. Ibarluzeak, Uribe-Eche-

barria Jelaldek; Donostiako Jose Miguel Azkuek; Zarauzko Praisku Arriolak eta Lasarteko Eleuterio Arozénak.

Bigarrena Bilboko Boldrok; eta Bergarako Gregorio Sasieta ur-urrean ibilli jako, bada sei orduaz erratu dau.

Biak atera ditu Zarauzko Juan J. Aristik.

EUSKAL FÉSTAK IRUN-EN

1903

(EUSKAL-FÉSTEN XXII. GARREN URTEA)

Donostiako Euskal-itz—jostaldien Batzarreak, gure euskara eder itzkribu eta musika jatorritik ditugunak aleguin guztian gorde eta zabaltzeko eguin-pideari beti leyal, arguitaritzen du Gipuzkoako Diputazio chit goitua- ren erabakitari jarraiturik, eta bere baimenarekin, aurtan Irun-en eguin bear diran Euskal-fésten azaldea, prestaturik ontarako ondoren aguer- tzen diran indar-neurtz eta jostagudak.

AZALDEA

Izkribatzalléen indar-neurtzea

Euskal-izkuntza jakindeak zabaltzen sayatzen diran izkribatzalléai lanbide onragarri onetan aurrera ere jarraitzeko limurkaritzat, emango zaizkate ondorengo sari oek:

1.^{ko} *Larogei* pezelako sari bat eta *Bilezarra*, euskarazko itzlarri eta edozein probintziko izkeran eguintako lanik onerari, adierazten dirala, garbiro, Irun-go gloriya kondairarak eta bertako seme argidotarren doayak.

— 24 —

Bissente.—Nere kontura ez, Pachiren kontura.

Lang. 1.^a—Guretzat ez da gaizki etorri apostura.

Lang. 2.^a—Ai biar baluteke beste bat!

Bissente.—Andre Katalin, pichar bat ardo eta oguia atera (*Pachiri*) mutill alaitu ari, besteri ere naigabe asko guertatzen zaizkatek.

Erramun.—Bai Pachi, chandaka izaten dituk lukainkak.

Bissente.—(*Pachiri*) Ez ago i lukainka charra! tira, to satua eta eraguin akiok.

Pachi.—Eztiat nai, gaitz eguingo zirak.

Bissente.—Nai ez badek, guretzat gueiago (*eraten du*) jau gauza! bai ardo ederra eta merkia.

Denak.—Ja, ja, ja,

Pachi.—Etzaiok inori burlik eguin biar.

Bissente.—(*ogui koskorra zугurrera sartuaz Pachiri*) Eta ik irabazi baukan, zer eguingo ukan?

Pachi.—Ori etzekiat.

Erramun.—(*Pachiri*) Pachi, lagun al aiz?

Pachi.—Bai.

Erramun.—Orduan seguiduan eran zak satotik.

Denak.—Eran dezala! Eran dezala!

Bissente.—Orrenbeste aitzeki, bi beguiak bañan naia- go ta (*satua artuaz*) ara, nik erakutsiko diat nola eran. (*zurru eguiten ari dala azaltzen da mikelate sarjentua*).

— 21 —

Amar-garren irudia

X

BISENTE, ERRAMUN, ANDRE MANUELA eta MIKELA

(*Ama-alabak etortzen dira atzetik, farrez*)

Bissente.—Au sarrera!... zinatut gaitian... bañan antzia ni. (*alderatzen dira ama-alabak aurrera*).

Mikela.—Ama, eztago orlako lekuri inon.

Ama.—Ez; au da osasuna, (*bitartian Bissente boina jartzen ari da ondo*).

Bissente.—(*Chistu eskuari emanaz ta bizkarrian joaz*). Nere biotzeko assukre koskorra gñai alde- ra nerekin ezkondu?

Mikela.—Jesus. Jesus! Abek esatekuak!

Bissente.—(*publikuari*) Nik esan bezela: ibat eta ba- terez!

Ama.—Eta gñongua zera, gastia?

Bissente.—(*Koncho, aussen dek laubidia*) zerekua... angua,

Mikela.—Gñongua?

Bissente.—Gñola an?... urrutian... ichasua bustia dago?

Ama.—Bañan guizona gñongua?

Erramun.—(*ukalondoakiñ joaz*). Esan zaiozu, bestela apustura galdu.

Bissente.—Au istillua! batek galdeera ori, eta bestiak beste aldetik zula ta zula.

Mikela.—Bañan gez aldegu jakin bear?

2.^{garren} *Larogei pezetako sari bat eta bitezarra* gipuzkoar izkera mota eta itz-neurtuetan, Guadalupeko Ama Birjinari donkitua agurtzen dan kantarik ederrenaren egilleari.

3.^{garren} *Berroqueita amar pezetako sari bat eta bitezarra*, edozein gai, neurri eta euskal izkera motan jarritako itz-neurtu edo berso moldaera ederrenaren egilleari.

4.^{garren} *Eun pezetako sari bat eta bitezarra*, jostiruditar moldearik onena itz-neurtu edo larrietan eta Gipuzkoako euskal-izkeran eguiten duanari, gaya izan litekela ala negargarri nola pozgarri motakoa. Artuak izango dira gai onetan, ala oraingo eguintza berriyen gañean moldatutako lanak, nola kondairak erakusten dizkigun antzinatearrai dagozkiyenak.

5.^{garren} *Larogei pezetako sari bat eta bitezarra*, itzlarri eta gipuzkoar izkera motan, Beterriko baserri edo nekazariyen bizi modua zer nolakoa dan obeto agertzen duenari.

6.^{garren} *Larogei pezetako sari bat eta bitezarra*, itz-neurtu eta gipuzkoar izkeran lanik onena aurkeztzen duenari gure anai euskal frantzesai diosal egiñaz.

7.^{garren} *Larogei pezetako sari bat eta bitezarra*, Santo Tomás eguneko festari Donostian, obeto jarritako moldearari, itz-neurtu eta gipuzkoar izkeran.

8.^{garren} *Berrogei ta amar pezetako sari bat eta bitezarra*, 15-tik 30 urtera bitarteko neskach edo mutill euskal-irakurlerik onenari, Gipuzkoako izkeran eta Batzar-epalleak sinhalatuko dion beste batean, ala itz-larri nola neurtuetan.

9.^{garren} *Dibujatzeko kajacho edo gis ontako sori batzuek*, ordu laurden batean euskaraz ongiyena irakurri eta izkribatzen duten neska eta mutillentzat; eta gaztelanitik euskarara eta ontatik artara biurtzarik onenak egiten dituztenentzat.

Musikalarien indar-neurtzea

1.^{ko} *Berreun to berrogei ta amar pezetako sari bat eta bitezarra*, kantari-taldeetako, gizonen lau bozera egiña, ta Euskal-Mendiyak izentzat duela, aurkeztan dan moldaerarik onenari, Ambroise Thomas-en *Le Tyrol* izena duenaren antzera.

Itz-neurtuak izan bear dute gipuzkoar izkeran jarriyak.

2.^{garren} *Larogei pezetako sari bat eta bitezarra*, danbolin-talde osorako egokiena antolatua aurkeztan dan zortzikorik jatorrena danari bere otseztietan, ala nola erraztasun eta sortze garbiyan. Talde osoak izan bear ditu bi chistu-danbolin, chistu-lodi bat eta atabala.

3.^{garren} *Eun pezetako sari bat eta bitezarra*, zortzikori ongiyena jotzen duen danbolin-talde osoari.

4.^{garren} *Larogei pezetako sari bat eta bitezarra*, bi chistu-danbolin eta atabalarikin joa izateko, arin-arin edo fandangorik onenaren egilleari.

5.^{garren} *Irurogei ta amabost pezetako sari bat eta bitezarra*, arin-arin edo fandango ori ongiyena jotzen duen danbolin-taldeari.

Bersolarien jolasbidea

Egingo da Euskal-erriko bersolarien bilkida eta jostaguda bat, emanik LAROGEI PEZETA, erdira, bi onenai, au da berrogei pezeta bakoitzari.

Oarkerak

1.^{ko} Indar-neurtze oetarako auke-ratzen diran lan guziak bialduak izan bear dute korrioaren bidez paper bilgo ziertuto edo zertifikatuetan, zuzende onekin: *Sr. Secretario del Consistorio de Juegos florales euskaros. — San Sebastián.*

2.^{garren} Lan guziak bialdu bear dira indar-neurtze oetarako, esan dan eran datorren Abuztuaren 10-erako.

3.^{garren} Languztietan egilleak agertu bearko du bere lanaren onen berak sortua dan lana, eta, ala ezpalitz, sinhalatuko du zer moldaeratik antolatatu duen.

4.^{garren} Lan bakoitzak ekarriko du barrenen paper-bilgo ichi bat, ipini-rik bertan izkribatzallearen izen eta bi izengañak edo lonbreak, non bizi dan agertzen duela. Ez dira ontzat artuko izkira edo letra bakar eta izen-ordekoak.

5.^{garren} Musikalarien lanak esamiatuko dituen Batzar-epallea egingo dute iru maisu euskaldun jakintsu ezagutuak, eta bere erabakidaren kontra alchatzeko ez da eskubiderik izango, ala nola izango ez dan ere izkribatzalleen artean.

6.^{garren} Baldin Euskal itz-jostaldietako edo musikalarien Batzar-epallearen iritziyan, saririk merezi ezpalute aurkeztan diran lanak, izango dute ayek eskubidea bakoitzak bere indar-neurtzeak utsaz emateko, ala nola ondo deritzaten aldeera eta aipamen onragarriyak sinhalatzeko.

7.^{garren} Ezin opako dute azalde ontan jarri diran sariyetara, iru bider sari bat bera irabazi dutenak, baña aurkeztu litezke indar-neurtzaz kanpora, orla datozela agertzen dutela, eta emango zaye *Bitezar onragarri bat*, mereziya baderitzate Euskal-itz jostaldietako edo musikalarien Batzar-epalleak.

8.^{garren} Indar-neurtze ontan aurkezteko prestatu nai duten danbolin-taldeai emango zaizkate sarituak izaten diran moldearen paper-irudiak aurrez bear dan denborarekin, Batzar-epalleak argitu dezan batere dudarik izango balute.

9.^{garren} Izkirazko moldaera guziak esamiatuko ditu Euskal-itz jostaldien Batzarreak eta sarituak izaten diranetatik batzuek moldizkiratuko dira ostu banaketan, beren egilleai ogeina emanik.

10.^{garren} Sarituak izaten diran izkirazko moldaera guziak ipini-ko dira Batzarrearen urteoroko Oroimengarrian, jostirudirakoaz kanpora, batzuek emanik beren egilleai, Diputazio chit goitu eta beste batzarreai bezela.

11.^{garren} Batzarrearen goarpelariak irakurriko du moldaeren erabakida sariemaldiko otsandigoan.

12.^{garren} Irakurriko dira sarituak izaten diran izkribuetatik ortarako luziegi ez diranak.

13.^{garren} Emango zaizkate sari, bitezar eta ostu moldizkiratuak, oek jasotzera aurkeztan diran egilleai.

Donostian, 1903-ko Garagarrillaren 5-ean.

Batzarrearen izenean:

LAFFITTE-KO ALFREDO, *Dianagusia*.
—ANTONIO ARZAC, *Goarpelaria*.

(Diputazio chit goituaren Bilgumari aurkeztua bere baimenarako.)

GURE SUSKRIZIÑO-BATZAILLAK

BIZKAIAN

Bermeo, José Antonio Zabala; *Lekeitia*
Julián Zarreta; *Lemona*, Prudencio Arrieta;
Plencia, Bernardino Sierra; *Munguia*, Eustasio Bilbao; *Markina*, Felipe Elizaguirre;
Durango, Roberto Soloaga; *Ondarroan*, Aquilino Echevarría.

LA EDITORIAL VIESANA deritzen moldagutza
Gran Vía, 26 eta Ledesma, 15.

— 22 —

Bissente.—Bada ni naiz., Donostiakua.

Mikela.—Ongui, ongui (aussen da mutill sanua).

Ama.—Ori atrebientzia izandu dezu.

Mikela.—¿Eta nola dezu izena?

Bissente.—(¡Neriak eguin du! jorainguan kartzela!)
ni naiz Bissente Anabitarte.

Mikela.—Etzait aztuko bizi naizen arte.

Ama.—Mikelacho, guazen emendik gaste abek guri illia artzako gogoa dauzkate.

Mikela.—Bai guazen. (*publikuari*) Ez dakit zergatik bañan mutill orren beguiratu chorrochak alakosse grazi bat eguin dit, ori da mutill sanua (*joanaz*).

Ama.—Agur gaztiak.

Bissente.—Ajur, bijuaz ondo eta barkatu.

Amaika-garren irudia

XI

BISENTE, ERRAMUN eta PACHI

Pachi.—(*presaka etorririk*) ¿Esan al dio, Erramun?

Erramun.—Bai, Pachi; dena dan bezela.

Bissente.—Tira, tira, berriketa guchi, au joan dek, venga bi duruak, (*ojuka*) ¡aufa mutillak! ¡uju! ¡iji! ¡aja!... lotsagabientzat mundua eta Pachiren durua

Erramun.—Guazen, guazen, busti biar diagu.

Pachi.—(*oso triste*) Ederki pegatu dit Josse-maritar onek.

(*Joaten dira eskubitik, eto azaltzen da eske-*

— 23 —

rretik On Jose Antonio, lepuan pañuelua-kin).

Amabi-garren irudia

XII

ON JOSE ANTONIO (*bakarrik*)

On J.—Sekulan eraman detan lotsik aundiena len eraman det bañu-echeko jaun batzuekin; ustez ondo izketan ari nintzalako dena *albrebez* erantzun izan bear det; nik beti bezela ezpañetara beguiratzen nuben bañan... eztakit eztakit; azkenian denak neri beguiratu eta far eguiten zuten, eta aietan batek bastoien muturrakin jostatzen lurrian ezkribitu du ERUA; eta neregatik naiko zuben esan, jori falta nuben! jlen gorra eta orain erua! nola-bait andikan alde eguin det, ez nago gueiagorara joanik. Jendia dator (*atzera beguira*) nuan emendik beste zirien bat emen sartu gabe. (*joaten da atzetik eta etortzen dira eskubitik Bissente eta languilliak. Jotzen dute eskilla*).

Amairu-garren irudia

XIII

PACHI, BISENTE, ERRAMUN eta Languilliak

Erramun.—Aurrera mutillak, aurrera; eran zagon Bissenteren kontura.